

China

自由 (vrijheid)

Chiang Seeta, een Chinese kunstenaar en activist in Parijs, vraagt inwoners van Beijing op straat te zoeken naar het woord ‘vrijheid’ en daar een foto van te maken. ‘Als iedereen in Beijing nadenkt over wat vrijheid is, dan verandert de maatschappij misschien een beetje.’

Door **Leen Vervaeke** Foto's **Aurélie Geurts**

Wat als duizenden mensen in Beijing op zoek zouden gaan naar vrijheid? Letterlijk dan: naar het woord ‘vrijheid’, twee eenvoudige Chinese karakters (自由), die best veel voorkomen in het straatbeeld van de Chinese hoofdstad, hoe weinig vrijheid daar ook te vinden is. En wat als ze tijdens die zoektocht zouden nadenken over dat woord: over wat ‘vrijheid’ voor hen betekent, hoe het door de overheid wordt afgebakend, hoe het aan banden wordt gelegd? Zou dat niet tot nieuwe inzichten kunnen leiden, tot vragen en discussies? En wie weet, op lange termijn, tot een klein beetje verandering?

Dat is wat Chiang Seeta hoopt, een 28-jarige kunstenaar en politiek activist uit China, die sinds 2018 in Frankrijk woont. Op een moment dat de vrijheid in de hele wereld onder druk staat, en zeker in China, heeft hij een kunstpro-

ject gelanceerd om daar op kleine schaal verzet tegen te bieden. ‘À la recherche de la liberté à Pékin’, heet het project: ‘Op zoek naar vrijheid in Beijing.’ Het idee is simpel: Chiang vraagt inwoners van Beijing om in hun stad op zoek te gaan naar het woord ‘vrijheid’ – ‘ziyou’ in gesproken Chinees, en daar een foto van te maken en naar hem op te sturen. Chiang verzamelt alle foto’s, op een website en op een kaart. Het moet een soort Google Maps worden, waarop je niet de dichtstbijzijnde McDonald’s zoekt, maar de dichtstbijzijnde ‘vrijheid’.

In acht maanden tijd ontving Chiang zo’n driehonderd foto’s, van snelle kiekjes tot artistieke beelden. Maar het gaat hem niet zozeer om de foto’s, als wel om de zoektocht ernaar. ‘Wat van belang is, is het proces van zoeken, nadenken en discussiëren met vrienden’, zegt hij. ‘Mijn idee is: als iedereen in Beijing nadenkt over wat vrijheid is, dan verandert

de hele maatschappij misschien een beetje. Al is dat mogelijk een heel utopische gedachte.’

Chiang was in China lang betrokken bij politiek activisme, in de jaren dat dat nog enigszins kon. Hij nam in 2011 deel aan doodgeboren ‘Jasmijnprotesten’ in Beijing, bezocht de in huisarrest verblijvende advocaat Chen Guangcheng, flirtte met een Chinese oppositiepartij in balingschap. Hij werd geregeld gearresteerd, maar maakte zich daar nooit zorgen over, tot hij in 2012 beschuldigd werd van ‘aanzetten tot staatsondermijning’, waarop celstraffen staan tot vijftien jaar.

Als minderjarige kwam hij met de schrik vrij, maar toen hij enkele jaren later zijn paspoort terugkreeg, besloot hij niet in China te blijven. In 2018 verhuisde hij naar Parijs. ‘Ik dacht: als ik hier blijf, word ik sowieso weer gepakt.’

Het toont dat een zoektocht naar ‘vrijheid’ niet zonder gevaar is in China. Het woord komt op zich veelvuldig voor in het Chinese straatbeeld: in reclamebood-

Chiang Seeta met zijn ‘vrijheidskaart’ van Beijing.

Chiang Seeta. Toen hij zijn zoektocht op Chinese videosites bekendmaakte, werd dat meteen gecensureerd.

schappen, waar het vrijheidsgevoel van een luxeauto of vliegtuig wordt aangeprezen, en op propagandaposters van de Chinese Communistische Partij, die vrijheid een van de twaalf socialistische kernwaarden noemt. Het gaat dan om de vrijheid een socialistische maatschappij op te bouwen.

Maar nadenken over individuele vrijheden en mensenrechten, dat is uitdrukkelijk niet de bedoeling. Toen Chiang zijn zoektocht op Chinese videosites bekendmaakte, werd dat meteen gecensureerd. Daarop maakte hij een profiel aan op een datingsite, waar hij elke match over zijn project vertelde. ‘Geleidelijk werd het project via mond-tot-mondreclame bekend’, zegt hij. ‘Het is een soort legende, iets wat heimelijk wordt doorverteld.’

Het Chinese autoritaire regime is de afgelopen jaren steeds repressiever geworden. Op de Human Freedom Index, gebaseerd op meer dan vijftig indicatoren waaronder ook economische vrijheid, staat China op de 150ste plaats van 165 landen. ‘Het is een geleidelijk proces’, zegt Chiang. ‘De eerste mensen die aangepakt worden, zijn mensenrechtenadvocaten en onderzoeksjournalisten. Daarna volgen kunstenaars en onafhankelijke filmmakers. Veel gewone mensen denken dat ze een goed leven hebben in

China, maar het is een goed leven zonder garanties. Als je problemen krijgt met de overheid, is er niets wat je kunt doen.’

Chiang had hoge verwachtingen van Frankrijk, het land van Mei ‘68, van demonstraties en ‘vrijheid, gelijkheid, broederschap’. Maar tijdens covid was Frankrijk er snel bij om beperkingen op te leggen aan ongevaccineerden, en eerder werden grondrechten ingeperkt in de strijd tegen terrorisme. ‘Frankrijk is natuurlijk veel vrijer dan China, maar het is minder ideaal dan ik had gedacht’, zegt Chiang. ‘De vraag hoe overheden de grenzen van hun macht oprekken, hoe individuele vrijheid beschermd kan worden en burgers hun overheden kunnen controleren, speelt in de hele wereld.’

Als Chiang de huidige ontwikkelingen in China ziet, voelt hij zich soms gedeprimeerd. Maar dan denkt hij aan Tsjechoslowakije. ‘In 1968 verzetten de mensen zich daar tegen de invasie van de Sovjet-Unie, en in 1989 vond er een Fluwelen Revolutie plaats. Achteraf ziet dat er allemaal fantastisch uit. Maar iemand die in de jaren zeventig in Tsjechoslowakije leefde, die na 1968 geen verandering zag en niet wist wat er tien jaar later zou gebeuren, die kan zich best wanhopig hebben gevoeld. In China hebben we 4 juni 1989 gehad, misschien zitten we nu in onze Tsjechische jaren zeventig.’

DRIE DEELNEMERS AAN CHIANGS PROJECT

‘Mensen in China zijn geneigd beperkingen van hun vrijheid te aanvaarden’

Chen (24), student

■ ‘Ik heb in mijn foto gespeeld met de vorm van de twee karakters van ‘vrijheid’: die zijn erg hoekig, alsof ze de vrijheid beperken tot twee kaders. Op mijn foto zie je water op een stoep: de hoekige tegels zien eruit als de karakters, maar het water vloeit er vrij doorheen. Dat is vrijheid voor mij: de mogelijkheid om door kaders heen te breken.

‘Mensen in China zijn geneigd beperkingen van hun vrijheid te aanvaarden, in ruil voor veiligheid. Dat is begrijpelijk vanuit de historische en sociale context. Veel mensen hebben ontberingen gekend en zijn vooral bezig met bestaanszekerheid. Ze denken niet aan mensenrechten of vrijheid op een spiritueel niveau.

‘Persoonlijk hou ik niet van die vrijheidsbeperkingen. Ik ben opgegroeid met invloeden van de westerse cultuur en dat heeft mijn politieke standpunten misschien beïnvloed. Maar om in deze maatschappij te functioneren, moet ik me in de logica verplaatsen van de mensen om me heen.

‘Ik probeer raakvlakken te vinden, met respect voor de verschillen: een staat van wederzijdse tolerantie.

‘Ik hoop dat meer mensen door dit project nadenken over vrijheid. Maar om eerlijk te zijn, als ik het aan mijn vrienden vertel, zijn ze niet erg geïnteresseerd. Ze hebben een goed leven, en dat vinden ze genoeg.’

‘Door de censuur denken veel mensen dat ze alleen zijn met hun mening’

Li (22), kunstenaar

■ ‘In Beijing is er een grote paradox: er is geen vrijheid, maar je ziet het woord overal op straat. Het is afgedrukt op grote propagandaposters van de CCP, de Chinese Communistische Partij. Ik heb een foto van zo’n poster in de buurt van mijn huis gemaakt. Ik hoefde niet lang te zoeken.

‘Ik heb meegemaakt hoe de vrijheid in China ingekrompen is. Ik ben geboren in de late jaren negentig, maar sinds Xi aan de macht is, is er veel veranderd. Tot vijf jaar geleden maakte ik redelijk politieke kunst. Het was oké om dat op sociale media te plaatsen. Als ik dat nu doe, wordt het meteen gecensureerd.

‘Ik kom vaak op boekenbeurzen. Tot twee, drie jaar geleden

kon je daar nog zaken uitdrukken die buiten de norm vallen. Maar dit jaar was ik op een beurs in Shanghai en liepen er mensen van de overheid de boeken te controleren.

‘Veel exposanten hadden al aan zelfcensuur gedaan, maar werden toch naar huis gestuurd. Na de eerste dag waren er veel lege tafels.

‘Door de censuur denken veel mensen dat ze alleen zijn met hun mening. Dat ze de enige zijn die niet akkoord gaat met het beleid.

‘Dit project kan mensen aanmoedigen en laten weten dat ze niet alleen zijn. Het is moeilijk om weerstand te bieden als je alleen bent.’

‘Ik heb aan den lijve ondervonden hoe belangrijk vrijheid is voor dit land’

Hu Jia (48), activist

■ ‘Mijn deelname aan dit kunstproject is toevallig. De kunstenaar zag dat ik op sociale media de locatie van mijn wijk had getagd: Bobo Freedom City. Hij vroeg me een foto van de naam te maken. Dat heb ik met plezier gedaan.

‘In 2003 was ik door de autoriteiten geslagen omdat ik geprobeerd had op het Tiananmenplein ‘4 juni’ te herdenken. Om de politie te ontwijken besloot ik naar een ander stadsdeel te verhuizen. Toen ik de naam van deze wijk zag, was ik meteen verkocht.

‘In 2003 was dit de enige wijk in Beijing met ‘vrijheid’ in de naam. Dat woord ligt redelijk gevoelig bij de Chinese overheid. Maar door het woord ‘Bobo’ ervoor te plaatsen, werd het aan-

vaardbaar. ‘Bobo’ staat voor ‘bourgeois-bohémien’, een populaire levensstijl onder jongeren.

‘Vrijheid is mijn leven, zeker in dit land, waar we allemaal een tekort aan vrijheid hebben. Ik heb gevangen gezeten omdat ik voor vrijheid vocht. Ik heb aan den lijve ondervonden hoe belangrijk vrijheid is voor dit land.

‘Nadat de kunstenaar me had gevraagd de foto te maken, kwam de politie me vragen wat dat te betekenen had. Het toont hoe gevoelig alles rond het woord ‘vrijheid’ in China ligt. Een paar weken geleden heeft het bestuur van Beijing beslist dat de naam van mijn wijk niet langer toegelaten is. Het bord dat op mijn foto is te zien, is verwijderd.’